

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان جهاد کشاورزی استان اصفهان
مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی

پرورش بره‌های بدون مادر

اداره کل امور عشایر استان اصفهان

جایگاه نگه داری:

محل نگه داری بره‌ها باید به میزان کافی از نظر تهویه، نور و دما مناسب باشد. بره‌ها در چند هفته‌ی اول زندگی خود نمی‌توانند حرارت بدن خود را با محیط تطبیق دهند. (دمای مناسب برای بره‌های نوزاد تا سن ۳ هفتگی، ۲۴ تا ۲۷ درجه سانتی‌گراد می‌باشد) همچنین کف بستر نیز می‌بایست با کاه پوشیده شود.

برای بره‌های تازه به دنیا آمده، می‌توان از حصارهای چوبی یا فلزی جمع شونده سیار استفاده نمود. برای هر بره ۰/۵ الی ۰/۶ مترمربع فضا تا زمان اتمام شیرخوارگی کافی است. بدین منظور باکس‌های چوبی جمع شونده جهت استفاده‌ی بهینه از سطح، بسیار مناسب می‌باشد.

متن فنی:

مهندس حسین تحسیری
کارشناس ارشد علوم دامی
دفتر مطالعات امور عشایر استان اصفهان

۳- تغذیه با مواد جایگزین شیر:

جایگزین شیر به صورت پودر ساخته می‌شود که پس از مخلوط شدن با آب دارای خواص شیر است. جانشین شیر می‌بایست در هنگام مصرف با آب گرم و طبق دستور کارخانه سازنده آماده شود. (به نحوی که حداقل ۱۷ تا ۲۰ درصد ماده خشک داشته باشد) بهتر است جایگزین شیر را به صورت سرد، برای تغذیه‌ی بره‌ها مصرف نمود. زیرا دمای کم شیر فعالیت میکروب‌ها را کاهش داده و با کاهش مصرف شیر در هر نوبت، از ایجاد پرخوری جلوگیری می‌شود. برای سرد نگه‌داشتن جایگزین شیر در داخل سطل مخصوص شیردادن، می‌توان از یک ظرف پلاستیکی پر از یخ استفاده نمود. در هوای گرم می‌توان در مرحله‌ی مخلوط کردن آب و جایگزین شیر، یک سانتی متر مکعب فرمالین به هر لیتر مخلوط اضافه نمود.

افزودن فرمالین از فعالیت باکتری‌ها جلوگیری نموده و به علت طعم نامطلوب آن، مصرف شیر را کاهش داده و از پرخوری نیز جلوگیری می‌نماید. از نظر اقتصادی مصرف جانشین شیر مقرون به صرفه نیست، لذا باید هرچه زودتر بره‌ها شیرگیری شوند و تغذیه آن‌ها با کنسانتره و علوفه جایگزین گردد. (بدین منظور می‌توان در سن سه هفتگی، مصرف جانشین شیر را متوقف نمود) شایان ذکر است واکسیناسیون بره‌ها، برای جلوگیری از بیماری آنترتوکسمی (پرخوری) در سن ۴ تا ۶ هفتگی نیز ضروری می‌باشد.

مقدمه:

در هر دوره زایش بنا به دلایلی نظیر عدم قبول بزه توسط مادر، تلف شدن برخی میش‌ها، نداشتن شیر کافی، وجود بزه‌های چندقلو، ورم پستان، معیوب بودن پستان و غیره، تعدادی از بزه‌ها در گله با مشکل تغذیه ای مواجه می‌شوند، لذا می‌بایست برای جلوگیری از تلف شدن آن‌ها اقدامات زیر را انجام داد:

۱- جایگزین کردن میش مادر:

بره‌های بدون مادر را می‌توان توسط میش‌هایی که بزه‌ی آن‌ها تلف شده تغذیه نمود، یا این که میش‌های تازه‌زای پر شیر را وادار به قبول دو بزه کرد. معمولاً پذیرش بزه توسط این میش‌ها به سختی انجام می‌گیرد. لذا برای آن که بتوان میش‌ها را به پذیرش بزه‌های بدون مادر وادار نمود، چندین روش وجود دارد:

* بزه را شب هنگام در جایگاه انفرادی و در زیر میش انتقال و به مدت ۳ تا ۱۰ شبانه روز نگه داری نمود در این صورت، بر حسب مهر مادری میش‌ها، حدوداً ۵۰ درصد پذیرش بزه اتفاق خواهد افتاد.

گاهی امکان دارد به برخی از میش‌های پُر شیر که آماده زایش هستند، یک بزه معرفی نمود. برای این منظور باید مراقب زمان زایمان میش بود. لذا وقتی میش در حال زایش است قبل از آن که بزه‌ی خود را ببیند، می‌بایست بزه‌ی بی‌مادر را به محتویات زایش آغشته نمود و سپس هر دو بزه را در کنار میش قرار داد. این روش برای پذیرش بزه موفقیت آمیز است. (البته هم اندازه بودن بزه‌ها نیز باید مورد توجه قرار گیرد)

* یک روش سنتی و موفق برای قبول کردن بزه این است که میش را به مدت حداقل ۵ دقیقه به دور خود چرخاند. این عمل سبب اختلال در کار مخچه، عدم تعادل دام و بی‌هوش شدن آن می‌شود. در این حالت بزه‌ی بی‌مادر را جلوی میش بی‌هوش شده قرار می‌دهند. میش به سبب عدم تعادل و سردرد و به تصور زایش، بزه را می‌پذیرد.

* ریختن نمک و سبوس بر روی بزه‌ی بی‌مادر و یا آغشته نمودن بینی مادر و بدن بزه به نفت از روش‌های دیگری است که شاید در عمل موفقیت آمیز نباشد.

* شیر دادن بزه با کمک میش‌های دیگر:

بدین صورت است که میش، توسط دامدار با دست نگه داشته می‌شود و اجازه می‌دهند بزه مستقیماً از پستان میش تغذیه کند. اگر میش پُر شیر باشد، بزه در مدت کوتاهی احتیاجات خود را برآورده می‌سازد.

۲- تغذیه با شیر دستی:

اگر روش‌های اشاره شده برای پذیرش بزه توسط میش مادر موفقیت آمیز نبود، می‌بایست بزه را با استفاده از شیر دستی تغذیه کرد.

در ۲ تا ۳ روز اول تولد بزه، مصرف آغوز از میش‌های تازه‌زا و یا آغوز منجمد ضروری است. پس از آن می‌توان از شیر گاو برای تغذیه استفاده نمود.

علت استفاده از شیر گاو در دسترس بودن آن است. ترکیبات شیر گاو از نظر چربی کم‌تر از شیر میش است، که می‌توان با اضافه نمودن ۲۵ تا ۵۰ سانتی‌متر مکعب روغن به هر لیتر شیر، کاهش چربی آن را جبران نمود.

میزان مصرف شیر، تابعی از جثه و وزن بزه است. مقدار کل شیر روزانه و تعداد دفعات شیردهی نباید از ۱۰ درصد وزن بدن و ۴ نوبت در شبانه روز بیش‌تر باشد.

ساده‌ترین طرز شیر دادن دستی، به وسیله بطری‌ها و سرپستانک‌های معمولی است. همچنین می‌توان از ظروف و سطل مخصوص شیردادن که در سطح خارجی آن مجهز به سرپستانک است، استفاده نمود. در هر صورت همواره باید نظافت، شست و شو و ضدعفونی وسایل را انجام داد، در غیر این صورت آلودگی باعث بروز اسهال و بیماری در بزه و حتی تلف شدن آن می‌گردد.

لازم به ذکر است، هنگام شیردهی باید سر بزه به طرف بالا قرار گرفته باشد تا شیر به طور مستقیم وارد شیردان آن شود.